



Elektronická publikace

Metodika implementace Průřezového tématu Environmentální výchova I

Zpracovaly: Bc. Jaroslava Rozprýmová a Mgr. Milica Sedláčková

Témata:

7. Změny v krajině

2007

7a. Změny v krajině

Teoretická část pro učitele

Teorie:

Krajinu bychom mohli jednoduše definovat jako část zemského povrchu, který je kolem nás, má svůj specifický reliéf (výškovou členitost). (*Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny definuje krajinu jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.*) Krajina není stále stejná, ale mění se. Změny mohou být způsobeny přírodními procesy, jako např.: sopečná činnost, zemětřesení (tj. vnitřní procesy, které vznikají pod zemským povrchem), zvětrávání hornin, eroze půdy, odnos a ukládání materiálu apod. (tj. vnější procesy, které jsou způsobeny řadou činitelů – sluneční záření, voda, vítr atd.) nebo procesy antropogenními, tj. vlivem lidské činnosti.

Již od nepaměti člověk krajinu využíval a svojí činností krajinu kolem sebe přetvářel. Nejprve se živil sběrem plodů, později lovem. Vliv člověka na krajinu v tehdejší době byl minimální, člověk byl spíše harmonickou součástí krajiny. Postupně se však naučil obdělávat půdu, vyrábět nástroje, těžit nerosty a zpracovávat je. Přejedem od manufakturní výroby k výrobě průmyslové intenzita využívání krajiny ještě vzrostla a to nejen vyšší těžbou surovin, ale i soustředěním obyvatelstva do měst, výstavbou budov i dopravních cest. I v současné době člověk svou hospodářskou činností krajinu přetváří, např. v Evropě přímo ovlivňuje 93 % zemského povrchu.

Zkusme si představit, že chceme postavit třeba dům. Co budeme potřebovat? Nejprve si asi vybereme nějaké pěkné místo, na kterém budeme dům stavět. Objednáme si stavební firmu, která přijede se stroji, vybagruje jámu, aby bylo možné postavit pevné základy. Určitě bude potřeba přivést písek, kámen, cement, vápno, cihly a spoustu dalšího materiálu. Všechno bylo třeba někde vytěžit, naložit na nákladní auto a přivést. Aby to bylo možné, musely být vyrobeny stroje pro těžbu a pro přepravu. K jejich výrobě bylo zapotřebí dalšího materiálu a k provozu pohonných hmot. Aby se auta dostala od těžební jámy až k místu, kde má být postaven náš dům, musely být vybudovány silnice. Na jejich stavbu byl potřeba další materiál a pochopitelně i pozemky, na kterých jsou umístěny. Řada surovin musela být nejprve průmyslově zpracována, aby je bylo možné na stavbu domu použít. Určitě si nevystačíme jen s nerostnými surovinami, ale například pro vytvoření krovu (dřevěná konstrukce střechy) budeme potřebovat stavební dříví. To znamená, že muselo být pokáceno několik statných stromů, které rostly desítky let. Dobře, dejme tomu, že jsme postavili krásný dům, jehož okolí jsme si upravili, zaseli trávu a vysadili pár stromů, ale jak vypadá krajina, odkud jsme dovezli materiál pro stavbu?

Víte jak vypadá povrchový lom? Aby nezůstala v krajině čnit holá skalní stěna, provádějí se tak zvané **rekultivace**. (*kultivace = obdělávání půdy, zušlechtění, vzdělávání,; re- = opět, znovu*) Rekultivace spočívá v obnově vytěžených ploch a jejich funkce. Většinou se jedná o terénní úpravy, zalesnění a zatravnění. Takto obnovené plochy mohou sloužit jako lesní porosty, plochy pro rekreaci apod. Rekultivace se neprovádějí jen po těžbě, ale i na skládkách odpadu.

Aktivity:

Vyzvěte žáky, aby si do hodiny donesli fotografii z dovolené nebo jiný obrázek, na kterém je krajina. Nechte žáky vysvětlit, proč si vybrali zrovna tento obrázek, co se jim na krajině líbí a co nikoliv. Společně zhodnoťte, zda se jedná o krajinu přírodní, přírodě blízkou či kulturní a jakou činností byla krajina formována.

Zajistěte si historické mapy okolí bydliště žáků a srovnajte je se současnými mapovými podklady. Jak se změnila rozloha zastavěné části obce, polí, luk a lesů? Vznikly nové cesty? O čem vypovídají místní názvy? Je též možné provádět srovnání změn v krajině na základě porovnání historických a současných fotografií nebo pozorováním v terénu.

Pokuste se domluvit exkurzi na obecní úřad, kde se provádí územní plánování.

Proved'te se žáky mapování přírodních a kulturních prvků v krajině (skalní útvary, jeskyně, kaple, boží muka, kříže apod.). Vytvořte mapku, nezapomeňte na vysvětlující legendu a severku.

Pokud máte k dispozici digitální fotoaparát, můžete pořídit fotodokumentaci. Případně zpracovat drobnou brožuru o těchto zajímavých místech v místě bydliště. Pokuste se domluvit spolupráci s místním obecním úřadem. Mohou vám poskytnout cenné informace a podklady pro práci.





7b. Změny v krajině

Pracovní list

Úkol č. 1:

Uveď, které dva druhy vlivů se podílejí na změně krajiny. Jsou to vlivy:

..... a vlivy

Úkol č. 2:

Napište 3 příklady pozitivního působení člověka na krajinu a 3 příklady negativního působení.

Pozitivní:

.....
.....
.....

Negativní:

.....
.....
.....

Úkol č. 3:

Zeptej se prarodičů či starých obyvatel obce, ve které žiješ, jak vypadala krajina v době jejich dětství. Poznámky si zapiš do tohoto pracovního listu. Jak se krajina lišila od vzhledu té současné? Podaří se ti najít i historické fotografie dokumentující stav krajiny před několika desítkami let?

.....
.....
.....
.....
.....